

СУЧАСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТІВ У РИНОК ПРАЦІ ЄС

©2024 ЦИМБАЛЮК Д. І.

УДК 331.5
JEL: F22; J610; J680

Цимбалюк Д. І. Сучасні детермінанти інтеграції українських мігрантів у ринок праці ЄС

Метою роботи є обґрунтування сучасних детермінантів інтеграції мігрантів у ринок праці країни-реципієнтів. На підставі дослідження літературних джерел визначено наслідки міграції для країни-донора та країни-реципієнта. Обґрунтовано змістові характеристики поняття «інтеграція» та доведено, що інтеграція не є одностороннім процесом, оскільки передбачає взаємодію різних сторін. Визначено ключові сфери інтеграції мігрантів, на основі чого виокремлено економічну, професійну, освітню, соціальну, культурну, політичну, громадянську інтеграцію. Визначено індикатори економічної інтеграції, які охоплюють: статус (зайнятий, незайнятий); форму правового регулювання зайнятості; вид зайнятості (найманий працівник, незалежна професійна діяльність, підприємницька діяльність); соціальний статус (робітник, технічний службовець, професіонал/фахівець, керівник); форму організації робочого часу (повна, неповна зайнятість); стабільність зайнятості (постійна, тимчасова, сезонна); форму організації робочих місць (стандартна, нестандартна); рівень заробітної плати; відповідність роботи (професії) рівню кваліфікації (освіти) та професійну мобільність (зміни в професійній кар'єрі). На основі порівняння досліджень, проведених різними організаціями в різні періоди часу щодо частки працевлаштованих українських мігрантів у країнах ЄС, зроблено висновок про прогрес в економічній інтеграції. Водночас частка працевлаштованих є невеликою в більшості країн. Серед основних проблем, які перешкоджають ефективній економічній інтеграції, – невідповідність професій, за якими працюють українські мігранти, рівню їхньої кваліфікації. Визначено передумови для економічної інтеграції українських мігрантів у ринок праці ЄС: створення відповідного правового поля; удосконалення політик і програм ЄС; приведення професійних та освітніх кваліфікацій українських громадян у відповідність з кваліфікаціями ЄС; розвиток мовних компетентностей; створення умов для ведення підприємницької діяльності, дистанційної зайнятості.

Ключові слова: міграція, інтеграція мігрантів, детермінанти інтеграції мігрантів, ринок праці, зайнятість, країни ЄС.

Рис.: 2. Бібл.: 29.

Цимбалюк Данило Ігорович – аспірант кафедри міжнародної економіки, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (просп. Берестейський, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: daniilsymbaliuk@gmail.com

UDC 331.5
JEL: F22; J610; J680

Tymbaliuk D. I. The Current Determinants of the Integration of Ukrainian Migrants into the EU Labor Market

The aim of the publication is to substantiate the modern determinants of the integration of migrants into the labor market of the recipient countries. Based on the study of literary sources, the consequences of migration for the donor country and the recipient country are determined. The contentual characteristics of the concept of «integration» are substantiated and it is proved that integration is not a one-sided process, since it involves the interaction of different parties. The key spheres of integration of migrants are identified, on the basis of which economic, professional, educational, social, cultural, political, and civic kinds of integration are allocated. Indicators of economic integration are defined, which include: status (employed, unoccupied); form of legal regulation of employment; type of employment (employee, independent professional activity, entrepreneurial activity); social status (worker, technical employee, professional/specialist, manager); form of organization of working time (full-time, part-time employment); stability of employment (permanent, temporary, seasonal); form of organization of workplaces (standard, non-standard); salary level; correspondence of work (profession) to the level of qualification (education) and professional mobility (changes in professional career). Based on the comparison of studies conducted by different organizations in different periods of time on the share of employed Ukrainian migrants in the EU countries, it is concluded that there has been progress in economic integration. At the same time, the share of employed people is small in most countries. Among the main problems hindering effective economic integration is the discrepancy between the professions in which Ukrainian migrants work and the level of their qualifications. The prerequisites for the economic integration of Ukrainian migrants into the EU labor market are defined as follows: creation of an appropriate legal framework; improvement of the EU policies and programs; bringing the professional and educational qualifications of Ukrainian citizens in line with the EU qualifications; development of language competencies; creation of conditions for doing business, remote employment.

Keywords: migration, integration of migrants, determinants of migrant integration, labor market, employment, the EU countries.

Fig.: 2. Bibl.: 29.

Tymbaliuk Danylo I. – Postgraduate Student of the Department of International Economics, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (54/1 Beresteyskyi Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: daniilsymbaliuk@gmail.com

Повномасштабне вторгнення російської федерації та запровадження воєнного стану обумовили міграцію робочої сили, що стало серйозним викликом для підприємств різних

видів економічної діяльності [10] та спричинило соціально-економічну нестабільність [1, с. 63].

Переважна кількість українців мігрувала до країн Європейського Союзу. Відповідно до даних

Міністерства закордонних справ України станом на 21 червня 2023 р. за кордоном перебували 8,2 млн українців, а це 20% наявного населення України до 24 лютого 2022 р. Понад половина українців перебуває в трьох країнах: Польщі – 22%, Німеччині – 14,6% та США – 11%. Значна кількість громадян України знайшли прихисток у Чехії – 7,9%, Італії – 5%, Канаді – 4,9% та Іспанії – 3,4% [9].

З-поміж негативних наслідків міграції населення для економіки України, які виокремлюють різні дослідники: зменшення чисельності економічно активного населення і, як наслідок, пропозиції робочої сили на ринку праці; старіння населення, оскільки серед мігрантів – значна частка молоді; втрата людського капіталу (особливо в разі міграції науковців, висококваліфікованих фахівців); зменшення споживання товарів і послуг; зменшення надходжень до державного бюджету та ВВП; зменшення інвестиційної привабливості країни [3; 6–8].

Питання інтеграції біженців та мігрантів у ринок праці країн-реципієнтів є предметом дослідження різних науковців. Українські дослідники (І. Цимбалюк, Н. Хомюк, О. Зелінська) підкреслюють, що оптимізація міграційних потоків і збереження кваліфікованих фахівців сприятиме збереженню людського капіталу, стабільності та сталому економічному розвитку України. При цьому країна-реципієнт може частково контролювати міграційні потоки, максимізуючи переваги та мінімізуючи негативні наслідки. Водночас наслідки для країн-експортера здебільшого є негативними [10].

Серед основних чинників, які визначають перспективи повернення українських громадян в Україну, Е. Лібанова, О. Позняк та О. Цимбал виокремлюють, крім суто внутрішніх (перебіг бойових дій, економічна ситуація, швидкість відновлення інфраструктури та житлового фонду), зовнішні, пов'язані з політикою країн-реципієнтів (можливості адаптації мігрантів, зокрема працевлаштування, доступність освітніх і медичних послуг, соціальна підтримка) та ставленням місцевого населення до українських мігрантів [5, с. 42–43].

Окремі науковці [14; 19] досліджують відмінності між інтеграцією в ринок праці економічних і гуманітарних мігрантів. Водночас деякі дослідження свідчать про неоднозначність поділу детермінант міграції на суто економічні та гуманітарні, оскільки часто вони можуть синергувати [24].

Гуманітарна міграція є вимушеною. При цьому відсутність доміграційної підготовчої фази та обмежені можливості вибору країни призначення, де б мігранти змогли краще реалізувати власний потенціал, спричиняють так званий «ефект мігра-

ційного входу» – зосередження на найнижчих прошках ринку праці [17].

Водночас дослідження свідчать про відносно швидкий процес економічної інтеграції гуманітарних мігрантів [17], що пояснюється їх прагненням інвестувати у власний професійний розвиток з огляду на тривалий час перебування у країні призначення [13].

Аналіз літературних джерел засвідчив, що питання економічної інтеграції біженців і мігрантів є актуальним. Водночас відсутні дослідження процесів інтеграції мігрантів, які вимушені залишити країну внаслідок тривалої та масштабної війни в центрі Європи. Українські науковці головним чином зосереджені на дослідженні масштабів міграції та умов повернення мігрантів в Україну.

Метою роботи є обґрунтування сучасних детермінант інтеграції мігрантів у ринок праці країн-реципієнтів.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, створило передумови для поглиблення інтеграції України до європейського ринку праці. З-поміж основних напрямів співробітництва у сфері міграції – боротьба з нелегальною міграцією та нелегальним працевлаштуванням, доступ до зайнятості та навчання українських громадян, недопущення дискримінації щодо умов та оплати праці порівняно з громадянами ЄС.

Для опису й аналізу процесів пристосування мігрантів до середовища країни-реципієнта найчастіше використовується термін «інтеграція».

Енциклопедія сучасної України дає таке визначення поняття «інтеграція»: це – «об'єднання будь-яких елементів в одне ціле, а також поєднання та координація дій різних частин цілісної системи; процес взаємозближення і взаємодії окремих структур» [4].

З наведеного визначення можна зробити два висновки, які є важливими в контексті дослідження інтеграції мігрантів у ринок праці країн-реципієнтів. По-перше, інтеграцію можна розглядати і як стан, котрий характеризує міру пристосування, і як процес такого пристосування, що передбачає взаємодію та взаємозближення. По-друге, інтеграція не є одностороннім процесом, оскільки передбачає взаємодію різних сторін.

Окремі дослідників розглядають інтеграцію як включення індивіда чи групи в суспільство [18]. Низка дослідників підкреслює, що інтеграція є двостороннім процесом, який залежить не тільки від прибулих осіб, а й від місцевих громад, членів

суспільства країни-реципієнта [12]. Окремі дослідники вказують на те, що цей процес взагалі є багатовекторним, оскільки до нього долучається значна кількість сторін [27, р. 6].

Інтеграція, на думку науковців, не є завершеним процесом, маючи на увазі неможливість створення «інтегрованого суспільства». Процеси інтеграції не рухаються лише в одному напрямі: від «неінтегрованих» мігрантів до «цілком інтегрованих». Процес може протікати і в зворотному напрямі, коли людина, приміром, втрачає роботу чи працездатність [25; 27].

На противагу цьому підходу існує точка зору, відповідно до якої інтеграція розглядається не як пристосування соціальних груп одна до одної, а як набуття мігрантом більш високого статусу та становлення його як рівноправного члена певної спільноти [21, р. 261].

Інтеграція має місце тоді, коли біженці мають можливість реалізувати свій потенціал як члена суспільства, робити внесок у життя громади та отримувати доступ до послуг, на які вони мають право [25, р. 528].

Серед ключових сфер інтеграції: доступ мігрантів до зайнятості, житла, освіти і охорони здоров'я, практика щодо громадянства і прав, соціальні взаємозв'язки, знання мови та культури, безпека та стабільність [12].

Процес інтеграції відбувається в різних сферах, які охоплюють участь у ринку праці та житла, освіти та професійну підготовку, соціальну взаємодію, зміну цінностей, поглядів, поведінки та способу життя, громадянську та політичну участь, а також розвиток спільної ідентичності та формування почуття належності до місця, нації, спільнот і людей [27, р. 4–5].

Виходячи з цього можна виокремити такі напрями інтеграції мігрантів: економічну, професійну, освітню, соціальну, культурну, політичну, громадянську та ін.

Основними індикаторами економічної інтеграції мігрантів є:

- ✦ *статус* – зайнятий, незайнятий;
- ✦ *форма правового регулювання зайнятості* – легально працевлаштований чи нелегально зайнятий;
- ✦ *вид зайнятості* – найманий працівник, незалежна професійна діяльність, підприємницька діяльність;
- ✦ *соціальний статус* – робітник, технічний службовець, професіонал / фахівець, керівник;
- ✦ *форма організації робочого часу* – повна, неповна зайнятість;

- ✦ *стабільність зайнятості* – постійна, тимчасова, сезонна;
- ✦ *форма організації робочих місць* – стандартна, нестандартна.

Окремі дослідники вказують, що рівень заробітної плати є одним із основних індикаторів процесу економічної інтеграції мігрантів [21, р. 259]. Вважаємо, що розмір заробітної плати є дійсно важливим критерієм оцінювання міри економічної інтеграції (інтеграції на ринку праці). Водночас доцільно досліджувати розмір заробітної плати не сам по собі, а аналізувати його порівняно із розмірами заробітної плати, яку одержують громадяни країни-реципієнта, які працюють у тому ж сегменті ринку праці та за тими ж професіями, що і мігранти.

Крім того, важливими індикатором процесу економічної інтеграції мігрантів є відповідність роботи (професії) рівню кваліфікації (освіти) та професійна мобільність (зміни в професійній кар'єрі), зокрема після професійного навчання.

Опитування, проведене Info Sapiens, засвідчило, що станом на листопад 2022 р. 32% дорослих українців, котрі мігрували до країн ЄС, уже знайшли роботу у країні перебування, 26% перебували в активному пошуку роботи. Лише близько 9% працювали дистанційно на українську компанію. При цьому рівень інтеграції українців у європейські ринки праці є різним. Наприклад, за даними опитування, станом на листопад 2022 р. у Чехії працювали 47% українців, у Польщі – 41%, у Німеччині – 15%, в Італії – 12% [2, с. 90, 91] (рис. 1).

Опитування ООН, проведене в грудні 2022 – січні 2023 рр., свідчить, що 44% українських мігрантів віком від 18 до 59 років або працювали за наймом, або були самозайнятими [28, р. 12]. В Естонії близько 55% українських мігрантів працездатного віку з тимчасовим захистом знайшли роботу, а в Литві ця частка дорівнює приблизно 50%. Працівники головним чином зайняті на виробництві, у будівництві, оптовій та роздрібній торгівлі й у сфері послуг [29].

Відповідно до звіту Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) найвищий рівень працевлаштування українських біженців у Польщі – 65% (рис. 2). На другому місці – Велика Британія (61%), на третьому – Швеція (56%). У Литві рівень зайнятості українських біженців становить 53%, у Чехії – 51%, а в Данії, Нідерландах та Естонії – по 46%. У Франції цей показник становить 33%. Найнижчий рівень зайнятості працездатних біженців спостерігається у Швейцарії та Італії – 19% [23].

Порівняння досліджень, проведених різними організаціями в різні періоди часу, вказує на

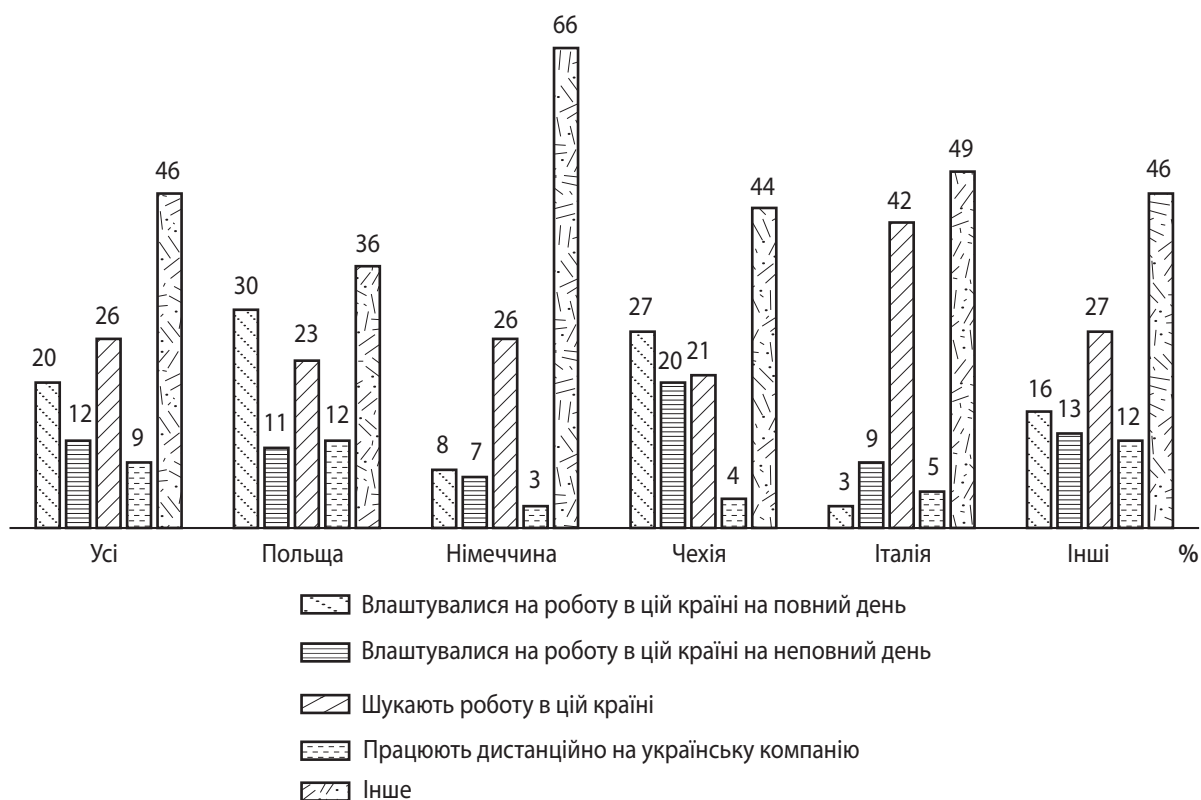

Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів щодо поточного статусу зайнятості, листопад 2022 р. [2, с. 91]

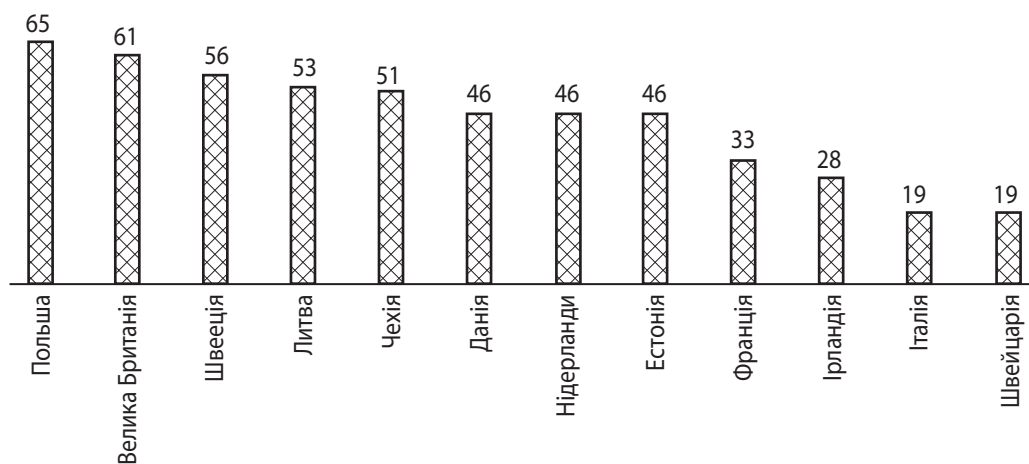

Рис. 2. Рівень зайнятості мігрантів з України відповідно до звіту ОЕСР, 2023 р.

Джерело: сформовано на основі [23].

збільшення частки працевлаштованих українських мігрантів у країнах ЄС. Якщо, приміром, рівень працевлаштованих українців у Польщі у 2022 р. дорівнював 41% (див. рис. 1), то у 2023 р. – 65% (див. рис. 2).

При цьому, як свідчать дослідження, українці мають деякі переваги в інтеграції в ринок праці ЄС: більшість українських мігрантів мають статус тимчасового захисту, який дає змогу працювати; українські мігранти мають вищий рівень освіти, а отже, залученості до ринку праці [2, с. 88].

Дослідження, проведене Лондонською Школою Економіки, свідчить про те, що 83% українців, які мігрували до Відня, мають вищу освіту. 66% мігрантів, які перебувають у Кракові, мають вищу освіту. Дві третіх українців, які виїхали до Австрії, й третина українців – до Польщі, спілкуються англійською мовою [16].

Очевидно, що високий рівень освіти та знання мови сприяють інтеграції мігрантів у ринок праці. Водночас з-поміж проблем, пов'язаних з інтеграцією українських мігрантів у ринок праці

ЄС, – невідповідність між роботою, яку виконують мігранти, та їхньою кваліфікацією (освітою). Зазначена проблема була характерною до повномасштабного вторгнення, на що вказують дослідження науковців ринку праці різних країн [26]. Переважна більшість мігрантів з України працюють нижче рівня своєї кваліфікації, що викликано структурою попиту на робочу силу, знаннями мови, навичками, проблемами з визнанням освіти та досвіду роботи [21, р. 260]. Невідповідність навичок вимогам ринку праці, особливо брак мовних навичок, обмежена здатність мігрантів до трансферу перешкоджають економічній інтеграції вимушених мігрантів, особливо на початковому етапі [20].

Дослідники міграції [19] виокремлюють два основні підходи до економічної інтеграції мігрантів. Перший підхід передбачає U-подібну модель професійної мобільності (кар'єри) мігрантів у країні призначення після пониження кваліфікації з початку трудової діяльності. Відповідно до другого підходу економічна інтеграція мігрантів передбачає низькооплачувану роботу, яка потребує низької кваліфікації. У разі масової міграції це призводить до розташування щойно прибулих мігрантів на нижчих щаблях ринку праці й їхньої концентрації в певних секторах.

Низка дослідників серед основних викликів, пов'язаних з міграцією українців, виокремлює проблеми, пов'язані із соціальною інтеграцією мігрантів. Соціальні виклики мали місце і до вторгнення Росії в Україну у 2022 р. Проте після вторгнення вони ще більше загострилися у зв'язку з масовими гуманітарними переміщеннями українців до Європи [19].

Важливою детермінантою успішної економічної інтеграції мігрантів поряд із розвитком мовних компетентностей є інвестування у власний людський капітал. Дослідження вказують, що схильність до інвестування ресурсів у власний професійний розвиток залежить від часових меж перебування мігрантів за кордоном [11]. У зв'язку з цим постійні мігранти частіше, ніж тимчасові, інвестують ресурси у власний людський капітал, а отже, мають більше шансів на просування у професійній діяльності.

Ефективність інтеграції мігрантів у ринок праці, на думку швейцарських науковців, залежить також від наявності відповідних умов на ринку праці, ко-етнічних мереж і ставлення населення до біженців та іммігрантів. Дослідження показують, що зміна ставлення до біженців у регіоні (громаді) з плином часу (порівняно з іншими регіонами, громадами) призводить до вищого рівня зайнятості мігрантів [22].

Важливими детермінантами економічної інтеграції українських мігрантів у ринок праці ЄС є створення відповідного правового поля й удосконалення політик і програм ЄС, приведення професійних та освітніх кваліфікацій українських громадян у відповідність до кваліфікацій ЄС, створення умов для ведення підприємницької діяльності, дистанційної зайнятості, оскільки значна частина мігрантів – жінки з неповнолітніми дітьми.

ВИСНОВКИ

Воєнні дії на території України спричинили масову міграцію робочої сили, яка має негативні наслідки як для окремих підприємств, так і для економіки України загалом. Країни-реципієнти також зіштовхуються з низкою викликів, насамперед пов'язаних із економічною, соціальною, культурною інтеграцією значної кількості мігрантів. Процес інтеграції відбувається в різних сферах, які охоплюють участь у ринку праці та житла, освіту та професійну підготовку, соціальну взаємодію, політичну участь, розвиток спільної ідентичності та формування почуття належності до місця, нації та спільнот людей.

Дослідження свідчать про те, що не в усіх країнах ЄС процес інтеграції українських мігрантів у ринок праці є успішним. Масштаби працевлаштованих є невеликими, і найбільш гострою проблемою залишається робота на низькокваліфікованих позиціях. Ефективна економічна інтеграція має сприяти зменшенню нерівності, посиленню соціального захисту громадян України, та формуванню соціальної згуртованості між мігрантами та населенням країн-реципієнтів. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Белінська Я. В., Шевчук О. І. Вимушена міграція населення України під час війни. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 9. С. 63–67.
DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.9-11>
2. Вишлінський Г., Михайлишина Д., Самойлюк М., Томіліна, М. Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути? Фінальний звіт. Центр економічної стратегії, 2023. URL: <https://ces.org.ua/refugees-from-ukraine-ukr-final-report/>
3. Горбань С. Ф., Біленко О. В., Трубнік Т. Є. Вплив міграційних процесів на економіку України. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 49.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-26>
4. Інтеграція / Дзюба І. М., Жуковський А. І., Железняк М. Г. Енциклопедія Сучасної України. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. URL: <https://esu.com.ua/article-12384>
5. Лібанова Е. М., Позняк О. В., Цимбал О. І. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення

- України внаслідок збройної агресії Російської Федерації. *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 2. С. 37–57.
DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2022.02.037>
6. Нестеренко В. Ю., Сідельнікова В. К. Міжнародна трудова як визначний сучасний аспект розвитку національної економіки України. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2022. № 29. С. 56–63.
DOI: <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2022.29.56>
  7. Олефір В. Створені війною потоки міграції та їх вплив на господарську діяльність. *Публічне право*. 2022. № 4. С. 80–87.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2022-48-8>
  8. Томашук І. В., Болтовська Л. Л. Міграційні процеси у контексті глобалізації світової економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-50>
  9. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. *Укрінформ*. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html>
  10. Цимбалюк І. О., Хомюк Н. Л., Зелінська О. З. Міграція робочої сили в Україні: виклики для управління та мотивації персоналу під час війни. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 54.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-66>
  11. Adda J., Dustmann C., Görlach J.-S. The Dynamics of Return Migration, Human Capital Accumulation, and Wage Assimilation. *IZA. Institute of Labor Economics. Discussion Paper Series*. 2021. No. 14333. URL: <https://docs.iza.org/dp14333.pdf>
  12. Ager A., Strang A. Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies*. 2008. Vol. 21. Iss. 2. P. 166–191.
DOI: <https://doi.org/10.1093/jrs/fen016>
  13. Bakker L., Dagevos J., Engbersen G. Explaining the refugee gap: a longitudinal study on labour market participation of refugees in The Netherlands. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2017. Vol. 43. Iss. 11. P. 1775–1791.
DOI: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2016.1251835>
  14. Barbiano di Belgiojoso E. The occupational (im)mobility of migrants in Italy. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2019. Vol. 45. Iss. 9. P. 1571–1594.
DOI: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1414585>
  15. Kaczmarczyk P., Brunarska Z., Brzozowska A., Kardaszewicz K. Economic integration of immigrants – towards a new conceptualization of an old term. *CMR Working Papers*. 2020. Vol. 120/178. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/231797/1/WP120178.pdf>
  16. Kohlenberger J. et al. What the self-selection of Ukrainian refugees means for support in host countries. *LSE European Politics and Policy Blog*. September 2022. URL: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2022/09/07/what-the-self-selection-of-ukrainian-refugees-means-for-support-in-host-countries/>
  17. Dustmann C. et al. On the economics and politics of refugee migration. *Economic Policy*. 2017. Vol. 32. Iss. 91. P. 497–550.
DOI: <https://doi.org/10.1093/epolic/eix008>
  18. Favell A. Integration Nations: The Nation-State and Research on Immigrants in Western Europe. *Comparative Social Research Multicultural Challenge*. 2003. Vol. 22. P. 13–42.
DOI: [https://doi.org/10.1016/S0195-6310\(03\)22001-9](https://doi.org/10.1016/S0195-6310(03)22001-9)
  19. Górny A., Zwan R. Mobility and labor market trajectories of Ukrainian migrants to Poland in the context of the 2014 Russian invasion of Ukraine. *European Societies*. 2024.
DOI: <https://doi.org/10.1080/14616696.2023.2298425>
  20. Lumley-Sapanski A. The Survival Job Trap: Explaining Refugee Employment Outcomes in Chicago and the Contributing Factors. *Journal of Refugee Studies*. 2021. Vol. 34. Iss. 2. P. 2093–2123.
DOI: <https://doi.org/10.1093/jrs/fez092>
  21. Maruszewski W., Kaczmarczyk P. Economic Integration and Migrant Networks: The Case of Ukrainian Migrants in the Warsaw Agglomeration. *Central European Economic Journal*. 2020. Vol. 7. No. 54. P. 258–278.
DOI: <https://doi.org/10.2478/ceej-2020-0030>
  22. Müller T., Pannatier P., Viarengo M. Labor market integration, local conditions and inequalities: Evidence from refugees in Switzerland. *World Development*. 2023. Vol. 170. Art. 106288.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2023.106288>
  23. International Migration Outlook 2023. OECD Publishing, Paris.
DOI: <https://doi.org/10.1787/b0f40584-en>
  24. Ortensi L. E., Ambrosetti E. Even Worse than the Undocumented? Assessing the Refugees' Integration in the Labour Market of Lombardy (Italy) in 2001–2014. *International Migration*. 2021. Vol. 60. Iss. 3. P. 20–37.
DOI: <https://doi.org/10.1111/imig.12884>
  25. Phillimore J. Implementing integration in the UK: lessons for integration, theory, policy and practice. *Policy and Politics*. 2012. Vol. 40. Iss. 4. P. 525–545.
DOI: <https://doi.org/10.1332/030557312X643795>
  26. Salaris L., Tedesco N. Migration and the Labour Market: Ukrainian Women in the Italian Care Sector. *Journal of International Migration & Integration*. 2020. Vol. 21. P. 1–20.
DOI: <https://doi.org/10.1007/s12134-019-00656-1>
  27. Spencer S., Charsley K. Conceptualising integration: a framework for empirical research, taking marriage migration as a case study. *Comparative Migration Studies*. 2016. Vol. 4. Iss. 18. P. 1–19.
DOI: <https://doi.org/10.1186/s40878-016-0035-x>
  28. Lives on Holds: Intentions and Perspectives of Refugees from Ukraine. Report 3. *UNHCR Regional Bureau for Europe*. 2023. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99072>
  29. Vasco B., Hägele H. Integrating Ukrainian refugees into the euro area labour market. *The ECB Blog*. 2023. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2023/html/ecb.blog.230301~3bb24371c8.en.html>

REFERENCES

- Adda, J., Dustmann, C., and Gorlach, J.-S. "The Dynamics of Return Migration, Human Capital Accumulation, and Wage Assimilation". *IZA. Institute of Labor Economics. Discussion Paper Series*. 2021. <https://docs.iza.org/dp14333.pdf>
- Ager, A., and Strang, A. "Understanding Integration: A Conceptual Framework". *Journal of Refugee Studies*, vol. 21, no. 2 (2008): 166-191.
DOI: <https://doi.org/10.1093/jrs/fen016>
- Bakker, L., Dagevos, J., and Engbersen, G. "Explaining the refugee gap: a longitudinal study on labour market participation of refugees in The Netherlands". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 43, no. 11 (2017): 1775-1791.
DOI: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2016.1251835>
- Barbiano di Belgiojoso, E. "The occupational (im)mobility of migrants in Italy". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 45, no. 9 (2019): 1571-1594.
DOI: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1414585>
- Belinska, Ya. V., and Shevchuk, O. I. "Vymushena mihratsiia naselennia Ukrainy pid chas viiny" [Forced Migration of the Population of Ukraine During the War]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, no. 9 (2023): 63-67.
DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.9-11>
- Dustmann, C. et al. "On the economics and politics of refugee migration". *Economic Policy*, vol. 32, no. 91 (2017): 497-550.
DOI: <https://doi.org/10.1093/epolic/eix008>
- Dziuba, I. M., Zhukovskiy, A. I., and Zhelezniak, M. H. "Intehratsiia" [Integration]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. Kyiv : Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy, 2011. <https://esu.com.ua/article-12384>
- Favell, A. "Integration Nations: The Nation-State and Research on Immigrants in Western Europe". *Comparative Social Research Multicultural Challenge*, vol. 22 (2003): 13-42.
DOI: [https://doi.org/10.1016/S0195-6310\(03\)22001-9](https://doi.org/10.1016/S0195-6310(03)22001-9)
- Gorny, A., and Zwan, R. "Mobility and labor market trajectories of Ukrainian migrants to Poland in the context of the 2014 Russian invasion of Ukraine". *European Societies* (2024).
DOI: <https://doi.org/10.1080/14616696.2023.2298425>
- Horban, S. F., Bilenko, O. V., and Trubnik, T. Ye. "Vplyv mihratsiinykh protsesiv na ekonomiku Ukrainy" [The Impact of Migration Processes on the Economy of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 49 (2023).
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-26>
- International Migration Outlook 2023*. Paris: OECD Publishing.
DOI: <https://doi.org/10.1787/b0f40584-en>
- "Killist ukraintiv ta yikh mihratsiia za kordon cherez viinu" [The Number of Ukrainians and Their Migration Abroad Due to the War]. *Ukrinform*. 2023. <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-killist-ukraintiv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html>
- Kaczmarczyk, P. et al. "Economic integration of immigrants - towards a new conceptualization of an old term". *CMR Working Papers*. 2020. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/231797/1/WP120178.pdf>
- Kohlenberger, J. et al. "What the self-selection of Ukrainian refugees means for support in host countries". *LSE European Politics and Policy Blog*. September 2022. <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2022/09/07/what-the-self-selection-of-ukrainian-refugees-means-for-support-in-host-countries/>
- "Lives on Holds: Intentions and Perspectives of Refugees from Ukraine. Report 3". *UNHCR Regional Bureau for Europe*. 2023. <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99072>
- Libanova, E. M., Pozniak, O. V., and Tsymbal, O. I. "Mashtaby ta naslidky vymushenoj mihratsii naselennia Ukrainy vnaslidok zbroinoj ahresii Rosiiskoi Federatsii" [Scale and Consequences of Forced Migration of the Population of Ukraine as a Result of Armed Aggression of the Russian Federation]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, no. 2 (2022): 37-57.
DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2022.02.037>
- Lumley-Sapanski, A. "The Survival Job Trap: Explaining Refugee Employment Outcomes in Chicago and the Contributing Factors". *Journal of Refugee Studies*, vol. 34, no. 2 (2021): 2093-2123.
DOI: <https://doi.org/10.1093/jrs/fez092>
- Maruszewski, W., and Kaczmarczyk, P. "Economic Integration and Migrant Networks: The Case of Ukrainian Migrants in the Warsaw Agglomeration". *Central European Economic Journal*, vol. 7, no. 54 (2020): 258-278.
DOI: <https://doi.org/10.2478/ceej-2020-0030>
- Muller, T., Pannatier, P., and Viarengo, M. "Labor market integration, local conditions and inequalities: Evidence from refugees in Switzerland". *World Development*, art. 106288, vol. 170 (2023).
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2023.106288>
- Nesterenko, V. Yu., and Sidelnikova, V. K. "Mizhnarodna trudova yak vyznachnyi suchasnyi aspekt rozvytku natsionalnoi ekonomiky Ukrainy" [International Labor as an Important Modern Aspect of the Development of the National Economy of Ukraine]. *Problemy i perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva*, no. 29 (2022): 56-63.
DOI: <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2022.29.56>
- Olefir, V. "Stvoreni viinoiu potoky mihratsii ta yikh vplyv na hospodarsku diialnist" [Migration Flows Created by the War and Their Impact on Economic Activity]. *Publichne pravo*, no. 4 (2022): 80-87.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2022-48-8>
- Ortensi, L. E., and Ambrosetti, E. "Even Worse than the Undocumented? Assessing the Refugees' Integration in the Labour Market of Lombardy (Italy) in 2001-2014". *International Migration*, vol. 60, no. 3 (2021): 20-37.
DOI: <https://doi.org/10.1111/imig.12884>

- Phillimore, J. "Implementing integration in the UK: lessons for integration, theory, policy and practice". *Policy and Politics*, vol. 40, no. 4 (2012): 525-545. DOI: <https://doi.org/10.1332/030557312X643795>
- Salaris, L., and Tedesco, N. "Migration and the Labour Market: Ukrainian Women in the Italian Care Sector". *Journal of International Migration & Integration*, vol. 21 (2020): 1-20. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12134-019-00656-1>
- Spencer, S., and Charsley, K. "Conceptualising integration: a framework for empirical research, taking marriage migration as a case study". *Comparative Migration Studies*, vol. 4, no. 18 (2016): 1-19. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40878-016-0035-x>
- Tomashuk, I. V., and Boltovska, L. L. "Mihratsiini protsesy u konteksti hlobalizatsii svitovoi ekonomiky" [Migration Processes in the Context of Globalization of the World Economy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 40 (2022). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-50>
- Tsybaliuk, I. O., Khomiuk, N. L., and Zelinska, O. Z. "Mihratsiia robochoi syly v Ukraini: vyklyky dlia upravlinnia ta motyvatsii personalu pid chas viiny" [Workforce Migration in Ukraine: Challenges for Management and Personnel Motivation During Times of War]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 54 (2023). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-66>
- Vasco, B., and Hagele, H. "Integrating Ukrainian refugees into the euro area labour market". *The ECB Blog*. 2023. <https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2023/html/ecb.blog.230301~3bb24371c8.en.html>
- Vyshlinskyi, H. et al. "Bizhentsi z Ukrainy: khto vony, skilky yikh ta yak yikh povernuty? Finalnyi zvit" [Refugees from Ukraine: Who Are They, How Many Are There and How to Return Them? Final Report]. *Tsentr ekonomichnoi stratehii*, 2023. <https://ces.org.ua/refugees-from-ukraine-ukr-final-report/>
- Науковий керівник – Москалюк Н. П.**, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

УДК 31.5:332(477)

JEL: J23; H56; R13

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-242-248>

ЗМІЦНЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ЯК МЕХАНІЗМ ПРОТИСТОЯННЯ БЕЗПЕКОВИМ ВИКЛИКАМ

©2024 **ВАСИЛЬЦІВ Т. Г., ЛЕВИЦЬКА О. О., ГРЕСЬ Б. А.**

УДК 31.5:332(477)

JEL: J23; H56; R13

Васильців Т. Г., Левицька О. О., Гресь Б. А. Зміцнення конкурентоспроможності регіональних ринків праці в Україні як механізм протистояння безпековим викликам

У статті актуалізується проблематика забезпечення конкурентоспроможності регіональних ринків праці України в умовах критично гострої нестабільності, обумовленої наслідками повномасштабної війни. Метою дослідження є обґрунтування пріоритетів та інструментарію зміцнення конкурентоспроможності регіональних ринків праці в Україні як механізму протистояння безпековим викликам. Зауважено, що війна стала системним викликом не лише функціонування, але й збереження цивілізованого ринку праці. Доведено, що за ситуації, що склалася, органам державного управління та місцевого самоврядування слід активувати передусім економічний інструментарій регулювання заради збереження ключових структурних характеристик ринку праці, наявних робочих місць і можливостей для працевлаштування, самозайнятості, наявного людського та зокрема праце-ресурсного капіталу, водночас необхідно раціонально використовувати потенційно нові можливості. При цьому головний фокус має робитися на збереження людського потенціалу країни та її регіонів на тлі високої міграційної активності населення. Визначено чотири ключові напрями регіональної політики зміцнення конкурентоспроможності регіональних ринків праці України: 1) структурний; 2) нормативно-правовий; 3) інфраструктурний; 4) безпековий. Показано, що з позиції предметів регулювання регіональна політика має орієнтуватися на подолання головних викликів, ризиків і загроз функціонування ринку праці та їх впливу на регіональну економіку. З такої позиції весь спектр економічних важелів та засобів управління протиставляється чинникам і наслідкам: 1) повномасштабної війни; 2) повоєнної відбудови національної та регіональних економік; 3) збереження системних проблем і перешкод функціонування ринку праці; 4) розвитку його структурних асиметрій, з одного боку, а з іншого – специфіці та впливу на регіональну соціально-економічну систему міграційних процесів. Констатовано, що саме такий метод характеризується своєчасністю та системністю, адаптивністю до екзистенційних викликів існування України, її цілісності та безпеки.

Ключові слова: ринок праці, регіон, конкурентоспроможність, безпека, виклики, загрози, війна, міграція населення.

Рис.: 1. **Бібл.:** 10.

Васильців Тарас Григорович – доктор економічних наук, професор, завідувач відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: tgvas77@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/I-3835-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217955097>